

Hur nära får man gå?

22 januari, 2014

Hur närgången får man vara? Och hur får man vara närgången? Det är de två frågorna att besvara när det gäller att skildra händelser där en enskilds personliga förhållanden exponeras. Frågorna förtjänar att belysas från ett etiskt såväl som ett juridiskt perspektiv. Svaren blir inte riktigt desamma eftersom lagens långa arm trots allt inte når lika långt som etikens vakande öga.

I mitten av september 2007 filmade Titan AB på onkologiska avdelningen vid Uppsala akademiska sjukhus. Två sköterskor berättade om diagnosen för en patient med cancer tumörer i bland annat lungorna. Inget mer kunde göras än att lindra. Två dagar efter inspelningen avled patienten. Bara fem veckor senare visas filmen på TV3. Det är enligt uppgift en på flera sätt varsam publicering. Mannens ansikte är maskat men hans händer och kläder syns och hans röst lär höras. De ovetande anhöriga som råkar se avsnittet av "Sjukhuset" grips av frustration, maktlöshet och ångest när de identifierar personen på filmen som sin make och far. Filmningen och visningen av avsnittet kan, trots att mannen inte kunde identifieras av andra än de anhöriga och möjligen andra i vänkretsen, inte beskrivas som något annat än en journalistisk hårdsmälta.

Att skildra enskilda i känsliga situationer till exempel på ett sjukhus måste ske med största varsamhet och respekt för patienterna och deras anhöriga.

Visserligen skrev filmteamet under ett generellt förbehåll där de lovade att visa respekt för patienternas integritet. Sjuksköterskorna hade av arbetsgivaren getts mandat att berätta och landstinget kunde stoppa visningen av filmen. Men vart tog patientens och de anhörigas synpunkter vägen? Något uttryckligt tillstånd från patienten fanns inte.

En publicistiskt ansvarig hållning omfattar i situationer som den på onkologiavdelningen inte bara ett tydligt samtycke i förväg utan även en rätt för den filmade att avbryta inspelningen eller stoppa visningen. Ingen kan ju på förhand veta vad som kommer att ske inför kameran. Kan den filmade i efterhand inte ge uttryck för sin mening bör denna rätt gå vidare till de närmast anhöriga. Att inte ens informera de anhöriga är stötande.

Om starkt integritetskänsliga uppgifter av vad slag det vara må ska publiceras utan medgivande får inga detaljer lämnas som kan få ens en anhörig att förstå vem det är.

En försiktig gissning är att inslaget skulle rönt starkt klander i Pressens opinionsnämnd. Men en sådan prövning har inte och kommer inte att ske.

Genom Centrum för rättvisa blev filmningen i Uppsala i stället en rättslig fråga i Uppsala tingsrätt. I en välskriven och välargumenterande dom avslås de anhöriga krav på skadestånd. Domstolen underkänner det avtal om bland annat förbehåll som upprättades mellan Titan och Landstinget i Uppsala liksom den försäkran som filmteamet skrivit under. Det är en rimlig bedömning. De två sköterskorna anses därmed ha lämnat ut sekretesskyddade uppgifter när de kommenterade patientens tillstånd.

Om tingsrätten stannat där hade de anhöriga kanske fått gehör för sina krav.

Men tingsrätten går ett steg till. Visserligen faller uppgifterna om någons hälsotillstånd under kvalificerad sekretess men eftersom sköterskorna enligt tingsrätten inte uppsåtligt begått något brott finns ingen rätt till skadestånd.

Sköterskorna har enligt tingsrätten bara utnyttjat sin grundlagsfästa meddelarfrihet när de lämnat uppgifter till filmteamet.

Meddelarfriheten är och måste vara generellt utformad. Den omfattar inte bara viktiga uppgifter utan även betydelselösa. Oavsett uppgifternas allmänintresse skyddas uppgiftslämnaren.

Men personer som företräder en myndighet omfattas inte. Normalt brukar till denna krets av företrädare räknas generaldirektörer och andra i centrala positioner men även presstalespersoner och personal som i övrigt getts rätten att uttala sig å myndighetens vägnar.

Någon sådan tydlig offentlig roll hade inte de två sjuksköterskorna. Men genom avtalet mellan landstinget och Titan förpassas de ut i en gråzon. De har befriats från den tystnadsplikt som normalt råder för sjukvårdspersonal och landstinget har genom att sanktionera inspelningen också sanktionerat att de får uttala sig för TV-teamet. Sannolikt bör de i denna givna situation anses företräda sjukvården, landstinget.

Tingsrätten som argumenterar utförligt för sina slutsatser i övrigt för dessvärre inget resonemang kring just denna frågeställning. Domen kommer att överklagas och kanske får vi då en indikation på vad domstolarna anser krävs för att en uppgiftslämnare ska förvandlas från meddelare till myndighetsföreträdare.

Nils Funcke

KOMMENTARER

Det finns 0 kommentarer på sidan.

Kommentera